

Nėra sveikatos be psichikos sveikatos

Valstybinio psichikos sveikatos centro informacinis biuletenis Nr. 4 2007 m. spalio mėn.

SPALIO 10-oji – PASAULINĖ PSICHIKOS SVEIKATOS DIENA

Pasaulinė psichikos sveikatos diena imta minėti nuo 1992 metų Pasaulinės psichikos sveikatos federacijos iniciatyva. Kiekvienais metais akcentuojami aktualiausi psichikos sveikatos priežiūros, apsaugos ir ugdyimo aspektai. Ši diena švenčiama visame pasaulyje, ir nesvarbu kokio masto renginiais ji pažymima: ir pačios mažiausios iniciatyvos, ir didžiuliai renginiai rodo viena – Pasaulinė psichikos sveikatos diena yra globalios reikšmės ir svarbos įvykis.

Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, apie 450 mln. žmonių kenčia nuo psichikos sveikatos sutrikimų ir su jais susijusių fizinių negalavimų. Psichikos ligos sudaro apie 12 procentų visų pasaulio ligų. Šiuolaikinės žmonijos problemos yra tiesiogiai siejamos su visuomenės psichikos sveikatos stabilumu. Tik dvasiškai sveika visuomenė turi ateitį. Nei fizinės, nei dvasinės ligos neturi atimti iš žmogaus ir jo artimųjų teisės būti laimingiems.

Šių metų Pasaulio psichikos sveikatos dienos šūkis –

*„Psichikos sveikata
besikeičiančiame pasaulyje:
kultūrų ir įvairovės įtaka“.*

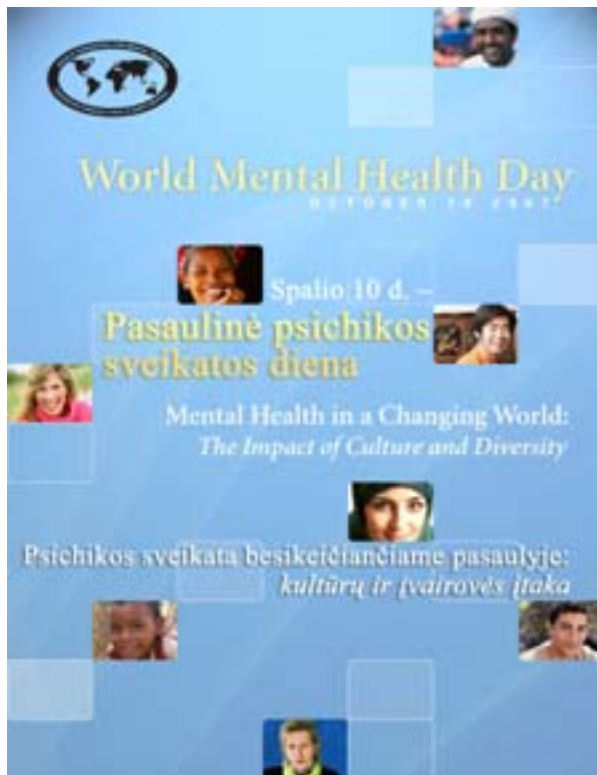
Tarptautinė migracija vis intensyvėja. Pasaulyje kas 35-as žmogus yra atvykėlis į svetimą kultūrą, ir tuo pat metu išvykėlis – praradęs savo įprastinę aplinką, nekalbant apie pabėgėlius, ištremtus ir išvytus. Susidūrimas su nepažįstama kultūra kelia stresą, nesupratimus ir konfliktus, ir ši problema auga kartu su migracija. Prisitaikymas dažnai būna skausmingas, gimtosios aplinkos ilgesys kankina ne mažiau, ypač kai prasideda negalavimai, ligos. Kultūrų skirtumai trukdo ir pacientui ieškoti pagalbos, ir gydytojui ją teikti.

Psichikos sveikatos priežiūros specialistams būtina kultūrinė kompetencija – gebėjimas teikti pagalbą pacientams su skirtingomis įvairiomis vertybių sistemomis, įsitikinimais, prietarais, įpročiais ir papročiais, įveikiant dar ir klasinius bei kalbos barjerus. Skirtingomis kalbomis šnekantieji skirtingai serga – ypač psichikos sutrikimais. Dar sunkiau suprasti ir kontroliuoti skirtingą gestikuliaciją ir mimiką, kurių vaidmuo ypač svarbus nesuprantant kalbos.

Transkultūros terminas pirmą kartą pavartotas 1947 m. – kai atsipeikėjus po karo baisių iškilo pasekmių problemos. Buvo sukurta Pasaulinė Psichikos Sveikatos Federacija, priimta Žmogaus teisių deklaracija, kurios įgyvendinimas nuolat susiduria su diskriminacija ir net stigma.

Žmogaus teisių apsauga, autonomijos ir bendravimo poreikio pripažinimas reikalauja supratimo iš abiejų pusių – iš pagalbos teikėjų ir pagalbos gavėjų.

Gyvenimas įvairovėje ragina siekti bendros kalbos ir pažangos kelių, ypač susiduriant su kitakalbiais sveikatos priežiūros teikėjais arba su kitakalbiais psichikos sutrikimų turinčiais pacientais, arba būnant tarp kitakalbių psichikos sutrikimų turinčių pacientų, kai dėl tų visų barjerų pagalba žmogui tampa neprieinama.

VPSC kontaktai:

ADMINISTRACIJA

Tel. 85 267 18 11
el.p.: info@vpssc.lt

PSICHIKOS SVEIKATOS SKYRIUS

Tel. 85 267 17 97
el.p.: rolanda@vpssc.lt

PRIKLAUSOMYBĖS LIGŲ SKYRIUS

Tel. 85 267 18 11
el.p.: aura@vpssc.lt

INFORMACIJOS IR RYŠIŲ SKYRIUS

Tel. 85 267 03 78
el.p.: janina@vpssc.lt

Daugiau informacijos
galima rasti VPSC
internetu puslapyje:

<http://www.vpssc.lt>

SUNKUMŲ ĮVERTINIMAS SIEKIANT ĮGYVENDINTI PSICHIKOS SVEIKATOS STRATEGIJĄ

**2007 m. gegužės 15-18 dienomis
Lietuvoje lankėsi PSO ekspertai:**

Dr. Matt Muijen, Regioninis konsultantas, *WHO Europe*
Prof. Thomas Becker, Ulmo universiteto psichiatrijos profesorius (Guenzburg/Ulm, Vokietija)
Stuart Bell, *Pietų Londono ir Maudsley NHS Fondo* generalinis direktorius
Ionela Petrea *WHO Europe* tarnautoja

Komisijos nariai susitiko su Sveikatos apsaugos ministru Rimvydu Turčinsku, ministerijos sekretoriumi Romualdu Sabaliausku, Pasaulio sveikatos organizacijos atstovu Lietuvai Robertu Petkevičiumi, Sveikatos apsaugos ministerijos Visuomenės sveikatos departamento direktoriumi Audriumi Ščeponavičiumi, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovais, Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininku Antanu Matulu, Valstybinio psichikos sveikatos centro direktore Ona Davidoniene, Vilniaus universiteto docentu Dainiumi Pūru, Valstybinių ligonių kasų direktoriaus pavaduotoja medicinai Jelena Rutkauskiene, Respublikinės Vilniaus psichiatrijos ligoninės administracija, Lietuvos bendrosios praktikos/šeimoms gydytojų asociacijos prezidentu Leonu Valiumi, Lietuvos psichologų sąjungos prezidentu Robertu Povilaičiu, Vaiko teisių apsaugos kontroliere Rimantė Šalaševičiūte, Globalios iniciatyvos psichiatrijoje generaliniu sekretoriumi Robertu Van Vorenu, Kauno medicinos universiteto vadovais bei lankėsi Strūnos pensionate, Kauno medicinos universiteto

psichiatrijos klinikoje, Vaikų telefono linijoje, Kauno centro poliklinikos psichikos sveikatos centre.

Gautoje PSO ekspertų ataskaitoje pažymėta, kad Psichikos sveikatos strategija, kurią Lietuva priėmė 2007 metais, yra išsamus dokumentas, pagrįstas PSO Psichikos sveikatos deklaracija Europai (deklaracija priimta 2005 metais PSO Europos regiono Ministrų konferencijoje Helsinkyje). Psichikos sveikatos strategija apima psichikos sveikatos prioritetus, principus ir rekomendacijas.

Sipriosios pusės ir iššūkiai/sunkumai
(Stipriosios ir silpnosios pusės).

Ekspertų manymu, Lietuvos psichikos sveikatos priežiūros sistema ir veikla visuomenės sveikatos srityje per 15 pastarųjų metų vystėsi išpūdingai. Yra daug aspektų, kuriais Lietuva gali didžiuotis. Be abejo, tam tikrų sistemos komponentų vystymas reikalauja pokyčių. Psichikos sveikatos priežiūra tarptautiniu mastu vystosi decentralizavimo link, perkeliama priežiūra į bendruomenę, išryškinant prevencijos svarbą. Tai gerai atsispindi naujojoje Strategijoje, kurioje numatytas ankstesnės sistemos pertvarka bei nurodomos veiklos kryptys.

Ataskaitoje ekspertai pažymėjo:

Šiuo metu Lietuvoje veikia 4 sveikatos priežiūros elementai:

šeimos gydytojai, bendruomeninės paslaugos psichikos sveikatos centruose, ligoninės ir globos namai. Pirminė priežiūra ir bendruomeninės paslaugos šiuo metu yra tiesiogiai prieinami visiems visuomenės nariams. Reikėtų apsispręsti: suteikti galimybę naudotis bendruomeninėmis paslaugomis psichikos sveikatos centruose visiems besikreipiantiems, ar susikon-

centruoti ties žmonėmis, turinčiais sunkesnių psichikos sveikatos sutrikimų. Pasirinkus pirmąjį variantą į psichikos sveikatos specialistus kreiptųsi daugiau pacientų su nesudėtingais psichikos sveikatos sutrikimais: depresijomis, nerimu ir pan., kuriuos gydyti nėra ypač sudėtinga. Tokiu būdu žmonės su sunkesniais psichikos sveikatos sutrikimais būtų siunčiami gydymui į ligonines dažnai be ankstesnės intervencijos. Iš kitos pusės atsakomybės perkėlimas šeimos gydytojams reikalautų gerų žinių ir įgūdžių, gydant lengvesnius psichikos sveikatos sutrikimus, o tai labai sunku pasiekti per trumpą laiką. Todėl siūloma, kad psichiatrai, teikiantys paslaugas bendruomenėje, glaudžiau bendradarbiautų su šeimos gydytojais.

Taip pat palaikomas sprendimas ES struktūrinių fondų finansavimą panaudoti krizių komandoms steigti.

Rekomenduojama, kad už gydymo tęstinumą būtų atsakingos institucijos, teikiančios paslaugas bendruomenėje.

Palaikomas siūlymas atnaujinti ligoninių infrastruktūrą. Taip pat tikimasi, kad paslaugos kaliniams su psichikos sveikatos problemomis bus įtrauktos į šią infrastruktūrą, kadangi ankstesnio PSO vizito metu kalinių sveikatos priežiūros sąlygos buvo nepriimtinos ir nežmoniškos. Viliamasi, kad investavimas į ligonines bus naudingas ir labiausiai pažeidžiamiems ir priklausomiems.

PSO delegacijos išvados: Lietuva parodė išpūdingą progresą, vystant psichikos sveikatos politiką, skatindama daug žadančias iniciatyvas. Manome, kad Lietuva turi potencialą tapti pavyzdiniu modeliu Rytų ir Vidurio Europos šalims. Todėl rašydami ataskaitą susilaikėme nuo daugybės rekomendacijų, manydami, kad daugumą jų atsispindi strategijoje. Dėmesį skyrėme pagrindiniams momentams, tikėdamiesi, kad tai padės įveikti svarbiausias kliūtis, įgyvendinant Psichikos sveikatos strategiją.

Spaudos konferencija, skirta Pasaulinei psichikos sveikatos dienai

Spalio 9 d. BNS spaudos konferencijų salėje SAM Valstybinis psichikos sveikatos centras (VPSC) surengė spaudos konferenciją, skirtą Pasaulinei psichikos sveikatos dienai.

Spaudos konferencijoje dalyvavo Pasaulio sveikatos organizacijos atstovas Lietuvai doc. med. dr. Robertas Petkevičius, VPSC direktorė O. Davidonienė, tarptautinio projekto "Vaikų ir paauglių psichikos sveikata Europos Sąjungoje po plėtros: efektyvios politikos ir praktikų sukūrimas" (toliau - CAMHEE) koordinatore J. Sajevičienė.

Spaudos konferencijoje buvo pristatyti PSO ekspertų delegacijos Lietuvoje išvados ir siūlymai

